

НАПРЯМ 1. ЕКОНОМІКА

Гуткевич С.О.

*доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри міжнародної економіки,
Національний університет харчових технологій*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-365-4-1>

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОМПАНІЙ

Розвиток світової економіки в умовах глобалізації характеризується роллю інтернаціоналізації, зовнішньоторговельних відносин і створення транснаціонального капіталу. Цей етап характеризується посиленням ролі транснаціональних корпорацій у світовій та національних економіках. Транснаціоналізація – це процес посилення світової інтеграції у результаті глобальних операцій ТНК.

Сучасна економіка характеризується стрімким розвитком транснаціональних компаній. Транснаціональні компанії є основними інвесторами у світі, діяльність яких пов'язана з великою кількістю працівників, представництвами в багатьох країнах, що показує їх транснаціональність. Значення і масштаби діяльності таких компаній постійно зростають, знаходячи свій вияв у безперервному збільшенні обсягів торгівлі та експорту, а подекуди суттєво впливаючи на економіку окремих країн. Вони залишаються основними донорами нових технологій, створюють значну кількість робочих місць, виступають стратегічними інвесторами.

Згідно з визначенням Конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD) до транснаціональних корпорацій відносяться підприємства, які мають підрозділи (відділення, філії тощо) не менше ніж в одній країні, й функціонують за такою системою прийняття рішень, яка дає змогу проводити послідовну політику та реалізовувати загальну стратегію. ТНК включають в себе

материнські компанії та їхні зарубіжні філії. Материнською є компанія, яка контролює активи підприємств, що розташовані в інших країнах. Відповідно, зарубіжними філіями вважаються підприємства, в яких частину активів контролюють інвестори, що є резидентами іншої країни. При цьому частка акціонерного капіталу головної компанії в іноземній фірмі повинна бути не меншою за 10%.

Однозначно позитивну або однозначно негативну оцінку діяльності транснаціональних компаній з точки зору їх впливу на економіку приймаючих країн дати неможливо. За відносно нетривалий історичний період свого існування вони проявляли себе занадто по-різному. Це залежало від багатьох чинників, наприклад, мети компанії в даний момент часу, певних особливих обставин, країни (країн), де функціонує ТНК та ін. Однак коли перед державою постає питання про прийом на своїй території міжнародної компанії, уряду необхідно ретельно зважити всі переваги та недоліки такого співробітництва. Поряд з очевидними позитивними наслідками, які отримує національна економіка від присутності в ній ТНК, існують також явні та приховані недоліки, що часто переважають у підсумку.

Під особливою увагою знаходяться компанії, які діють у пріоритетних, стратегічних для приймаючої країни галузях, або діяльність яких пов'язана з навколишнім середовищем, виробництвом сільськогосподарської продукції. Їхні внески до бюджету, вплив на екологію, дотримання соціальних стандартів для працівників завжди є основними питаннями у переговорах з урядами.

Якісними перевагами присутності ТНК для країни є удосконалення організації виробничого процесу, системи підготовки та стимулювання працівників, підняття стандартів якості продукції, доведення їх до світового рівня. Для громадян, що безпосередньо пов'язані з транснаціональними компаніями, теж є економічні та соціальні вигоди. Ті, хто володіє акціями ТНК, зазвичай стабільно отримують високі доходи. Кваліфікований персонал, що має досвід роботи у світових ТНК, завжди буде затребуваним у багатьох країнах.

Для галузей агропромислового комплексу діяльність міжнародних компаній має дуже суттєве значення. Як основа

забезпечення продовольством, сільське господарство потребує державної підтримки та підтримки бізнесових структур. Традиційність аграрного виробництва та його недостатня гнучкість при інноваційних впровадженнях у систему господарювання, особливо в країнах, що розвиваються. Державі для вирішити проблеми необхідне залучення транснаціональних компаній, які вирізняються серед інших прогресивними методами ведення підприємництва та швидкою мобільністю грошових, трудових ресурсів і засобів виробництва.

Як показує аналіз, результати від впливу ТНК на галузь можуть діаметрально відрізнятись. Позитивними моментами є надходження іноземних інвестицій, передових технологій виробництва та нової техніки для сільського господарства, особливо для обробітку посівних площ та збирання врожаю. Важливим чинником є також стимули (матеріальні та соціальні), які не тільки означають вищу оплату праці робітників та укладання з ними довгострокових контрактів. Сюди входить система підтримки та розбудови сільської інфраструктури (шкіл, дитсадків, культурних та побутових закладів), вбудовування компанії як складового елемента культури села.

Однак на противагу цьому, негативними наслідками для агропромислового комплексу від ТНК можуть бути неефективне використання природних ресурсів приймаючої країни, витіснення національних виробників та зайняття монопольного становища на ринку, попередня незацікавленість у довгостроковій присутності і припинення діяльності в національній економіці після досягнення своїх цілей.

В сучасних умовах загальна присутність транснаціональних компаній є низькою. Це пов'язано з воєнним станом в країні. Для іноземних інвесторів важливим є вкладення коштів в Україну, що пов'язано з її відкритістю та широкими можливостями для розвитку.

Література:

1. Гуткевич С.О., Гайдучький А.П. Інвестиції : підручник / за заг. ред. проф. С.О. Гуткевич. Київ : ДКС Центр, 2022. 320 с.

2. Гуткевич С.О. та ін. Інвестування: міжнародний досвід : монографія. Харків : Діса плюс, 2017. 216 с.